

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Κυριακή 24 Μαΐου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Α 1.12, 1253a29-39/Θ 1.3-2.1, 1337a33-b11

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]: ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις. [...]

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινος)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς). Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

- i. Ο Αριστοτέλης προσδίδει στην έννοια της δικαιοσύνης πολιτική διάσταση.
- ii. Ο Αριστοτέλης τάσσεται υπέρ ενός δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος.
- iii. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, δεν αποδίδεται στην έννοια “αρετή” το ίδιο νόημα από όλους τους ανθρώπους.
- iv. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι υπάρχουν μόνο έργα που αρμόζουν σε ελεύθερους ανθρώπους.
- v. Σύμφωνα με τον φιλόσοφο, τα “βάνουσα” έργα καθιστούν τον άνθρωπο χρήσιμο.

Μονάδες 5

A2. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το χωρίο του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

Μονάδες 5

B1. «Φύσει μὲν οὖν ἡ ὀρμή... τοῦ δικαίου κρίσις.»: Στον πυρήνα του επιχειρήματος του Αριστοτέλη εντοπίζεται ένας ισχυρισμός (: θέση) και η υποστήριξή του (: αιτιολόγηση). Να καταγράψετε τα αντίστοιχα χωρία και να εξηγήσετε κατά πόσον η θέση αυτή συγκρούεται με την άποψη του φιλοσόφου για την εκ φύσεως ύπαρξη της πόλης.

Μονάδες 10

B2. «Οὐ γὰρ ταῦτ᾽ ἄντες... ψυχῆς ἦθος.»: Σε ποιους τομείς της παιδαγωγικής έρευνας αναφέρεται ο φιλόσοφος και ποιους σκοπούς της παιδείας παρουσιάζει ως πιθανούς;

Μονάδες 10

B3. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες θέσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ):

- i. Ο Σωκράτης στους πλατωνικούς διαλόγους δεν αποφαινεται ο ίδιος εκ των προτέρων.
- ii. Το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας, που απαρτιζόταν από 500 δικαστές κληρωμένους από το σύνολο των πιο ηλικιωμένων πολιτών, έκρινε τον Σωκράτη ένοχο με τεράστια πλειοψηφία.
- iii. Η 7η Έπιστολή του Πλάτωνα είναι ένα γράμμα προς τους Αθηναίους φίλους του, το οποίο αποτελεί ένα είδος αυτοβιογραφίας.
- iv. Η αρετή σύμφωνα με τον Πρωταγόρα είναι η αναγκαία εκείνη ιδιότητα που επιτρέπει σε κάθε άνθρωπο να συμμετέχει στην κοινωνική και πολιτική ζωή, είναι η ιδιότητα που κάνει δυνατή την ύπαρξη κοινωνιών και πόλεων.
- v. Ο Πλάτωνας, μέσα από το έργο Πρωταγόρας, προσπαθεί να καταδείξει τις απεριόριστες δυνατότητες της σοφιστικής.

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)**

- B4. τὰ περιττά:** Ποια είναι η σημασία της λέξης στο αρχαίο κείμενο; (μονάδες 4). Με ποια σημασία χρησιμοποιείται σήμερα; (μονάδες 4). Να σχηματίσετε μία πρόταση στα νέα ελληνικά, αξιοποιώντας τη λέξη αυτή. Μπορείτε να αλλάξετε το γένος, την πτώση ή τον αριθμό (μονάδες 2).

Μονάδες 10

- B5.** Αφού μελετήσετε με προσοχή το μεταφρασμένο κείμενο που ακολουθεί να γράψετε πώς συνδέεται η αρετή της δικαιοσύνης με την παιδεία σύμφωνα με τον Σενέκα και να συσχετίσετε τις αντιλήψεις του με όσα αντίστοιχα παραθέτει ο Αριστοτέλης στο πρωτότυπο κείμενο.

Σενέκας*, Επιστολή, 90.45

Οι άνθρωποι εκείνοι (: οι πρωτόγονοι) ήταν αθώοι από άγνοια. Άλλο πράγμα όμως να μην κάνεις το κακό επειδή δεν θέλεις και άλλο επειδή δεν ξέρεις. Η διαφορά είναι πολύ μεγάλη. Οι άνθρωποι εκείνοι δεν ήξεραν τι είναι η δικαιοσύνη, τι είναι η φρόνηση, τι είναι η εγκράτεια, τι είναι η ανδρεία. Η τραχιά ζωή τους είχε βέβαια κάποια στοιχεία που έμοιαζαν με όλες αυτές τις αρετές αλλά η αρετή δεν φτάνει στην ψυχή, παρά μόνο μέσω της διδασχής, της παιδείας και της συνεχούς και επίμονης άσκησης που οδηγεί στην ηθική τελειότητα. Η αρετή είναι ο σκοπός της ζωής μας, αλλά γεννιόμαστε χωρίς αυτήν. Έτσι ακόμα και στους καλύτερους ανθρώπους, προτού τους εκπαιδεύσεις, δεν υπάρχει παρά μόνο η πρώτη ύλη της αρετής. Η ίδια η αρετή δεν υπάρχει.

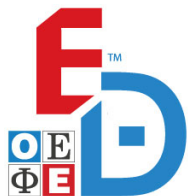
Μετάφραση: Τ. Νικολαΐδης

* Λούκιος ή Λεύκιος Ανναίος Σενέκας (Lucius Anneus Seneca): Ρωμαίος πολιτικός και ρήτορας, οπαδός της στωικής φιλοσοφίας

Μονάδες 10**Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Πλουτάρχου, Βίοι Παράλληλοι, Σόλωνος και Ποπλικόλα Σύγκρισις, ΙΙΙ, 1-5***

Ο Πλούταρχος, ιστορικός και βιογράφος, παρουσιάζει το έργο δύο σημαντικών ανδρών, του Σόλωνα και του Ποπλικόλα. Ο Σόλων ως νομοθέτης έλαβε πολύ τολμηρά νομοθετικά μέτρα για τα δεδομένα της εποχής του, επιδιώκοντας να αναμορφώσει ριζικά την Αθήνα. Ο Ρωμαίος πολιτικός Ποπλικόλας υπηρέτησε και αυτός τον λαό του με σεβασμό, ειλικρίνεια και εντιμότητα.

Ἴδιον δὲ τοῦ Σόλωνος ἢ τῶν χρεῶν ἄνεσις, ἧ μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν ἐβεβαίωσε τοῖς πολίταις. οὐδὲν γὰρ ὄφελος νόμων ἰσότητα παρεχόντων, ἢν ἀφαιρῆται τὰ χρέα τοῖς πένητας, ἀλλ' ὅπου μάλιστα χρῆσθαι τῇ ἐλευθερίᾳ δοκοῦσι, δουλεύουσι μάλιστα τοῖς

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(ε)

πλουσίοις, ἐν τῷ δικάζειν καὶ ἄρχειν καὶ λέγειν ἐπιταττόμενοι καὶ ὑπηρετοῦντες. τούτου δὲ μεῖζον, ὅτι πάση χρεῶν ἀποκοπῇ στάσεως ἐπομένης, ἐκείνη μόνη καθάπερ φαρμάκῳ παραβόλῳ μὲν, ἰσχυρῷ δὲ χρησάμενος, εὐκαίρως καὶ τὴν οὖσαν στάσιν ἔλυσε, τῇ περὶ αὐτὸν ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῆς τοῦ πράγματος ἀδοξίας καὶ διαβολῆς περιγενόμενος. Τῆς δ' ὅλης πολιτείας τῇ μὲν ἀρχῇ λαμπρότερος ὁ Σόλων· ἠγήσατο γὰρ καὶ οὐκ ἠκολούθησε, καὶ καθ' αὐτόν, οὐ μεθ' ἑτέρων, ἔπραξε τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κοινῶν. τῷ τέλει δ' ἄτερος εὐτυχῆς καὶ ζηλωτός· τὴν μὲν γὰρ Σόλωνος πολιτείαν αὐτὸς ἐπεῖδε Σόλων καταλυθεῖσαν, ἢ δὲ Ποπλικόλα μέχρι τῶν ἐμφυλίων πολέμων διεφύλαξεν ἐν κόσμῳ τὴν πόλιν. ὁ μὲν γὰρ ἅμα τῷ θέσθαι τοὺς νόμους ἀπολιπὼν ἐν γράμμασι καὶ ξύλοις ἐρήμους τοῦ βοηθοῦντος, ὥχεται ἀπιῶν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ μένων καὶ ἄρχων καὶ πολιτευόμενος ἴδρυσε καὶ κατέστησεν εἰς ἀσφαλὲς τὴν πολιτείαν. ἔτι δ' ἐκείνῳ μὲν οὐδὲ μέλλοντα κωλύσαι προαισθημένῳ Πεισίστρατον ὑπῆρξεν, ἀλλ' ἠττήθη συνισταμένης τῆς τυραννίδος· οὗτος δὲ βασιλείαν ἰσχύουσιν ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καὶ κρατοῦσαν ἐξέβαλε καὶ κατέλυσεν, ἀρετὴν μὲν ἴσην καὶ προαίρεσιν ὁμοίαν παρασχόμενος, τύχη δὲ καὶ δυνάμει τελεσιουργῶ πρὸς τῇ ἀρετῇ χρησάμενος.

ἄτερος (δωρικός τύπος): ἕτερος

* TLG: Theasurus Linguae Graece

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα στα νέα ελληνικά: **Ἰδιον δὲ τοῦ Σόλωνος, ὑπηρετοῦντες.**

Μονάδες 10

Γ2. Τι προσέφερε ο Ποπλικόλας στην πατρίδα του, σύμφωνα με όσα παραθέτει ο Πλούταρχος; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τα αντίστοιχα χωρία του κειμένου.

Μονάδες 10

Γ3.α. **πάση χρεῶν ἀποκοπῇ στάσεως ἐπομένης, ἐκείνη μόνη καθάπερ φαρμάκῳ παραβόλῳ μὲν, ἰσχυρῷ δὲ χρησάμενος, εὐκαίρως καὶ τὴν οὖσαν στάσιν ἔλυσε:**

i) Να γράψετε το υπογραμμισμένο ουσιαστικό στην ονομαστική πτώση του πληθυντικού αριθμού (μονάδα 1) και την υπογραμμισμένη μετοχή στη δοτική πτώση του πληθυντικού αριθμού στο ουδέτερο γένος (μονάδα 1). ii) **ἰσχυρῷ:** Να γράψετε τους βαθμούς του αντίστοιχου επιρρήματος (μονάδες 3).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)**

Γ3.β. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

- i. **έπομένης:** το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου β'
- ii. **έπειδε:** το γ' πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής του ενεστώτα στην ίδια φωνή
- iii. **άπιών:** το α' πληθυντικό πρόσωπο της ευκτικής του ίδιου χρόνου
- iv. **ήττηθη:** το απαρέμφατο του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή
- v. **χρησάμενος:** το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής του παρατατικού.

(μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4.α. *τῆ ἐλευθερία, τῶν κοινῶν, ζηλωτός, ἀπιῶν, τῆς τυραννίδος:* Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους τύπους του κειμένου.

(μονάδες 5)

Γ4.β. *οὗτος δὲ βασιλείαν ἰσχύουσαν ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καὶ κρατοῦσαν ἐξέβαλε καὶ κατέλυσεν, ἀρετὴν μὲν ἴσην καὶ προαίρεσιν ὁμοίαν παρασχόμενος, τύχη δὲ καὶ δυνάμει τελεσιουργῶς πρὸς τῆ ἀρετῇ χρησάμενος.:* Να μετατρέψετε τη σύνταξη σε απαρεμφατική με την ακόλουθη εξάρτηση: *Πλούταρχος ἔλεγε*

(μονάδες 5)

Μονάδες 10